Elävä kirjasto
Järjestäjän koulutus

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry

KOULUTUKSEN SISÄLTÖ

Taustaa
Elävä kirjasto – tarkoitus ja tavoitteet
Elävän kirjaston järjestäminen
Kirjat ja kirjastonhoitajat

Elävä kirjasto on **yhdenvertaisuutta edistävä** toiminnallinen menetelmä erilaisten ihmisten kohtaamiseen.

Menetelmä toimii samalla tavalla kuin tavallinen kirjasto, paitsi…

… lainattavana on paperisten kirjojen sijaan **oikeita, aitoja ihmisiä,** eli **eläviä kirjoja!**

© Kati Ruotsalainen/KVTL

TOIMINTA

1) Kirjat odottavat omassa tilassaan, jonne lainaajat eivät pääse.

2) **Kirjastonhoitajat esittelevät** lukijoille Elävän kirjaston toimintaa ja **kirjakansioita.**

3) **Lainaajat valitsevat** kirjakansiosta itseään kiinnostavan kirjan lainaksi.

4) Laina-aika on noin **20 min.**

5) Laina: **Keskustelu lainaajan ja kirjan välillä.**

6) Lainaaja palauttaa kirjan ja täyttää **palautelomakkeen**.

© Kati Ruotsalainen/KVTL

TARKOITUS

- **Kohtaaminen** itselle vieraan kanssa
- **Vuoropuhelu** eri ihmisryhmien välillä
- **Ennakkoluulojen purkaminen** ja **erilaisuuden ymmärtäminen**

© Kati Ruotsalainen/KVTL

allianssi

LÄHTÖKOHTIA

- Kaikilla on ennakkoluuloja
- Elävä kirjasto antaa mahdollisuuden kohtaamisiin sellaisten ihmisten kesken, jotka eivät ehkä muuten kohtaisi
- Stereotypioiden murtumisen mahdollisuus
- Molemminpuolinen oppiminen

ELÄVÄ KIRJASTO ALLIANSSISSA

- **Levittää ja kehittää** menetelmää
  - Menetelmän valvominen Suomessa
  - Materiaalin tuottaminen ja kehittäminen
  - Yhteydenpito kansainväliseen Elävä kirjasto -verkostoon
- Koordinoi Elävä kirjasto **alueluotseja**

ELÄVÄN KIRJASTON KIRJAT

- Syrjintävaarassa olevia ihmisiä – ihmisiä, jotka kohtaavat **ennakkoluuloja, stereotypisointia, rasismia tai syrjintää**
- Mukaan tulevat valitsevat **yhden (tai useamman) identiteeteistään**, ja tästä tulee heidän kirjansa nimi, esim.

eläkeläinen, maahan muuttanut, romani, suomenruotsalainen, hare krishna -seuraaja, vegaani, lesbo, polyamoristi, feministi, liikuntavammainen, poliisi, eläinoikeusaktivisti, turvapaikanhakija, kristitty, entinen huumeidenkäyttäjä, homo, kurdi, totaalikieltäytyjä, transsukupuolinen, cp-vammainen, ylipainoinen, entinen vanki, muslimi, kuuro…

allianssi

SÄÄNNÖT

1) Lainaaminen perustuu **molemminpuoliseen kunnioitukseen.**

2) Lainaajan tulee palauttaa kirja **samassa henkisessä ja fyysisessä kunnossa** kuin hän on tämän lainannut.

3) **Kirja voi lopettaa keskustelun**, mikäli kokee lukijan kohtelevan häntä **sopimattomasti** tai **loukkaavasti.**

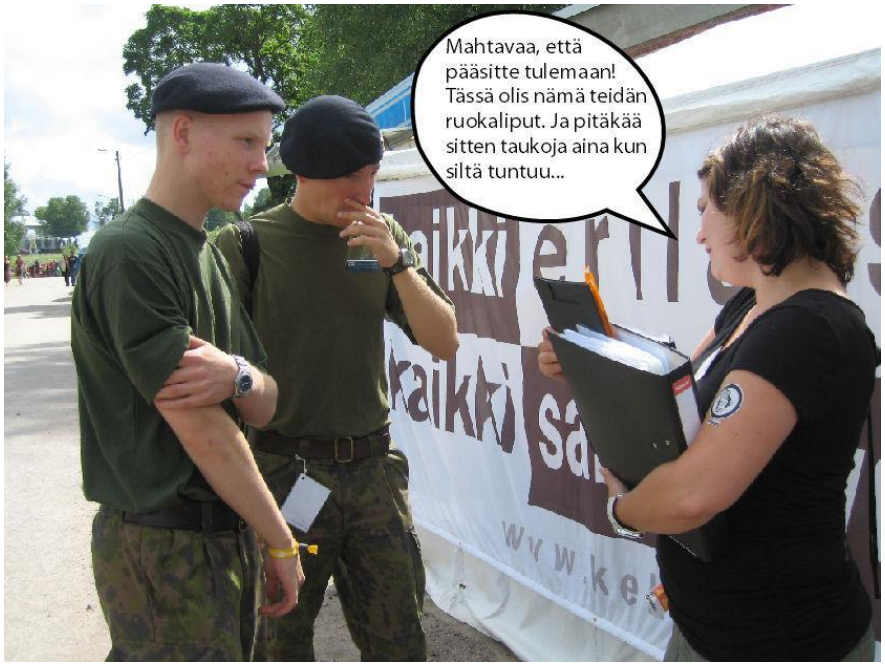

© Kati Ruotsalainen/KVTL

allianssi

PALVELUT

- Allianssi tai alueluotsi kouluttaa, neuvoo ja tukee järjestäjää
- Maksutonta materiaalia Elävän kirjaston järjestäjien käyttöön
  - Banderollit, roll up:t, esitteet ja kirjojen t-paidat lainaksi
  - Koulutukset, konsultointi ja apu
  - Järjestäjän käsikirja, Opettajan opas, Järjestäjän materiaalipaketti
- **www.elavakirjasto.fi -sivut**

allianssi

JÄRJESTÄMINEN

Elävä kirjasto Hyvinkäällä © Anna Brotkin, Hyvinkään nuorisopalvelut

allianssi

ELÄVÄ KIRJASTO

TAVOITTEET:

Miksi haluat järjestää Elävän kirjaston?

- Elävä kirjasto on **yhdenvertaisuustyön** menetelmä
- Yleiset **ihmisoikeudet,** joihin kaikkien osallistuvien tulee sitoutua
- Tasapaino eri ryhmien välillä – yhteiskunnan **moninaisuus** laajasti esillä
  - Vegaani ja metsästäjä, buddhalainen ja ateisti
- Kohderyhmä?
- Määrälliset tavoitteet; kirjat, lainaajat, lainat
- Laadulliset tavoitteet **palautelomakkeiden** avulla
  - Millaisen **muutoksen** haluat saavuttaa Elävän kirjaston avulla?
  - Kirjojen palaute
  - Lukijoiden palaute

MISSÄ, KENELLE, MILLOIN?

”Elävä kirjasto sopii parhaiten suojattuun ja turvalliseen ympäristöön. Sitä ei pidä käyttää vääriin tarkoituksiin, kuten poliittiseen propagandaan, itsekeskeiseen PR-toimintaan tai kaupallisiin tarkoituksiin.”

- Yleisötapahtumat
  - Festivaalinjärjestäjä yhteistyökumppaniksi
- Mahdollisuuksien torit ja muut toritapahtumat
- Nuorten leirit, riparit, Protu-leirit
- Nuorisotilat
- Koulut
- Verrko
- Muut?

allianssi

KOULUSSA

- Koulussa opettaja/opettajia yhteistyökumppaniksi, rehtorin tuki taustalle
  - Paras ikäryhmä 13-16 v.
- Työnjako koulun kanssa
  - Oppilaiden perehdytys
  - Kirjojen rekrytointi
  - Kirjojen perehdytys
  - Purkukeskustelut
- Lukijaryhmän koko ja lainan kesto – tavoitteet ja reaalitilanne
- Kuinka monta lainaa saa / pitää olla?
- Jälkityöstö koululla
  - tapahtuman esittely vanhemmille tai koulun muille oppilaille
  - Kirjojen esittely, valokuvia keskusteluista, oppilaat kertovat keskusteluista, oppilaiden kirjoittamia ”kirja-arvosteluja”

VERKOSSA

- Chat- ja videoyhteydellä kahdenkeskisiä keskusteluja
- Mahdollistaa osallistumisen, vaikkei voisi liikkua kotoa tai lähialueella ei järjestetä Elävää kirjastoa
- Tekniikan toimivuus
- Verkkoympäristön hallinta ja kirjojen koulutus

Asta Allianssi

Search people & channels

Anu

Marcus

Mari Miikkulainen

Mikko Kirjastonhoitaja Ta...

Elävä kirjasto

Elävän kirjaston kirjastonhoitajat

Elävä kirjasto No topic set

Asta Allianssi

Tervetuloa Elävään kirjastoon! Täältä voit lainata kahdenkeskiseen video/äänikeskusteluun tai chattayshetkeen elävän nettikirjan 20 minuutiksi. Nettikirjat ovat oikeita ihmisiä, jotka kuuluu eri-laisiin syrjinnän vaarassa oleviin tai ennakkoluuloja kohtaaviin ihmisryhmiin. 19.3. 19:03

Kirjalta voit kysyä asioita, jotka sinua mietityttää hänen aiheeseensa liittyen. Keskustelun avulla voit saada lisää tietoa ja jopa haastaa ennakkoluulojasi, jos sellaisia on! Kirja vastaa parhaansa mukaan, omien kokemustensa kautta.

Invite people

Asta Allianssi

Heli Allianssi

Marcus

Mari Miikkulainen

Type your message to Elävä kirjasto

YHDESSÄ VAI YKSIN?

- Mistä yhteistyökumppanit? Ketä voisi kiinnostaa yhdenvertaisuuden edistäminen?
  - 3. sektori
  - kaupunki / kuntatoimijat

  Vastuunjako? Resurssien jakaminen?

  Työnjako?

- Mistä kirjat? Vapaaehtoisten sitoutuminen perehdytykseen ja kirjaksi (yhtenä tai useampana päivänä)?

allianssi

TYÖNJAKO

LOGISTIIKKA - Kirjaston fyysinen tila ja yhteydenpito yhteistyökumppaneihin

VIESTINTÄ & TALOUS - Aineisto, markkinointi, talous, tapahtuman arviointi

KIRJAT – Kirjaluettelon suunnittelu, kirjojen rekrytointi, kirjojen perehdyttäminen ja kirjaston hoitaminen itse tapahtumassa

Katso Järjestäjän opas s. 29.

allianssi

KÄYTÄNNÖN ASIOITA

Missä tapahtuman voi järjestää?

TILA

- Esteettömyys
- Ruokailut
- Tauot
- Saako samaa tilaa käyttää myös kirjojen perehdytykseen, yhteiseen aloitukseen ja loppupurkuun?

YHTEISTYÖKUMPPANIT

- Roolit, vastuut ja resurssien jakaminen

allianssi

KIRJAT

Mitkä kirjat ovat tärkeitä kohderyhmää ajatellen?

- Keitä kirjat ovat? Mistä kirjoja voi saada?
  - Kohdeyleisön huomioiminen
- Valmiudet kirjana toimimiseen
- Kirjojen perehdytys
  - Kirjojen oikeudet ja velvollisuudet
  - Kirjaesittelyjen tekeminen

allianssi

KIRJANA TOIMIMINEN

- **Kirjojen valmius** toimia kyseisenä kirjana =
  - **sinut itsensä kanssa**
  - valmis vastaamaan ”tyhmiin” kysymyksiin
- Avoimuus
  – **ole oma itsesi**
- **Omat rajat** – kaikkea ei tarvitse kertoa

© Allianssi

allianssi

KIRJANA TOIMIMINEN

- **Muista Elävän kirjaston tavoitteet ja periaatteet:**

  - Mitä kirjoja haluaisit Elävään kirjastoon?
  - Mitä kirjoja lukijakohderyhmän olisi hyvä lainata?
  - Mitä he itse haluavat lainata?

Mitkä otsikot eivät kuulu Elävään kirjastoon?

Kirjoja eivät voi olla sellaisten ryhmien edustajat, jotka aktiivisesti toimivat Elävän kirjaston periaatteiden vastaisesti, kuten rasisti, tai henkilöt, joilla on jokin akuutti mielenterveydellinen kriisi tai riippuvuutta luova ongelma, jotka voivat estää heitä toimimasta Elävässä kirjastossa turvallisesti.

MISTÄ KIRJOJA?

- Elävä kirjasto –postituslista
  - Noin 800 lukijaa
- Kunnan toimijat
- Omat kontaktit
- Joitakin ammatteja;
  - Poliisi, lipuntarkastaja, teurastaja, sosiaalitoimiston virkailija…

©Laura Oja/HS

- Järjestöt
  - Vammaisjärjestöt
  - Seta, Transtukipiste
  - Maahanmuuttajajärjestöt
  - Uskonnolliset yhdyskunnat
  - Ideologiset järjestöt
  - Puolueet ja puolueiden nuorisojärjestöt
- Harraste- ja alakulttuuriryhmät
  - Vegaani
  - Talonvaltaaja
  - Gootti…
    - Netin keskustelupalstat, Facebook, nettisivut…

KIRJOJEN KANSSA TOIMIMINEN

- Kuka voi olla kirja, kuka ei? Järjestäjä valitsee kirjat, ja vastaa kirjojen koulutuksesta ja lukijoiden turvallisuudesta.
- Kaikille kirjoille pakollinen, **yhteinen perehdytys** noin viikkoa ennen kirjastoa (2 h) – ole joustava, kaikille ei ole mahdollista päästä yhtä aikaa paikalle.
- Mahdollisuus purkaa tuntojaan kirjana olemisesta Elävä kirjasto -päivän loppupurussa, kommenttikierros kaikille.
- Kirjojen palautelomake Järjestäjän opas s. 63
- Vieläkö haluat kirjaksi? Mukaan Elävä kirjasto -sähköpostilistalle?

allianssi

TÄRKEÄÄ:

- **Kirjoista ei saa tehdä itselleen yhteystietolistoja, joista käy ilmi kirjan otsikko, kuten tämän etninen alkuperä, seksuaalinen suuntautuminen tai muu henkilökohtainen ominaisuus;** eli
- **Ei näin:**
  - Kalevi Kirahvi, kalevi.kirahvi@juu.fi, **mielenterveyskuntoutuja**
- **Vaan näin:**
  - Kalevi Kirahvi, kalevi.kirahvi@juu.fi, **kirja**

KIRJOJEN PEREHDYTYS

- Esittäytymiset
- Mikä on Elävä kirjasto?
- **Mitä on olla elävä kirja?**
  - roolit, vastuut, velvollisuudet
  - kirjaluettelo, työaika, säännöt
  - kirjaesittelyt tehdään yhdessä
- **Elävässä kirjastossa toimiminen käytännössä**
- Kirjojen odotuksia, toiveita, pelkoja, kysymyksiä ja vanhojen kirjojen kokemuksia
  - Millaiseen kysymykseen et halua vastata? Mitä teet, jos lukija käyttäytyy huonosti?
- Kirjojen, kirjastonhoitajien ja järjestäjien vapaamuotoista keskustelua

Katso Järjestäjän opas **s. 41** ja **www.elavakirjasto.fi → Elävän kirjaston järjestäminen**

Esimerkki kirjaesittelystä:

AKTIVISTI

Totta vai tarua?

- **Pukeutuu tummaan huppariin ja palestiinalaishuiviin**
- **Nuori, jolla mustavalkoinen maailmakuva, jossa hyvät aktivistit taistelevat pahaa kapitalismia vastaan**
- **Ei kunnioita lakeja tai auktoriteetteja**
- **Hakee huomiota lävistyksillä, tatuoinneilla ja kirpparivaatteilla**

Ei ole kirjaa kansiin katsominen.

allianssi

KIRJASTONHOITAJAT

- Toimii **portinvartijana lukijan ja kirjan** välillä
- **Esittelee Elävän kirjaston toimintaa** potentiaalisille lukijoille
- Kertoo lukijalle Elävän kirjaston **säännöt**
- Hoitaa lainaamisen käytännössä
- Tarkastaa, että **kirja voi hyvin** lainasta palattuaan
- Mahdollisuuksien mukaan mukana kirjojen perehdytyksessä, tutustumassa kirjoihin
- **Eri rooleja:**
  - Logistinen vastaava
  - **Kirjojen kanssa hengaaja**
  - Lainakirjan kirjaaja
  - Sisäänheittäjä/katumarkkinoinnista vastaava
  - Kirjakansiovastaava
  - Mediavastaava
  - Sanakirja-kirjastonhoitaja

allianssi

TYÖNKUVA

- Uskoo Elävän kirjaston ideaan ja on innostunut siitä
- On yhteistyöhaluinen, diplomaattinen ja hyvä kommunikoimaan
- On avoin ja utelias
- Käyttäytyy ystävällisesti ja kärsivällisesti

© Allianssi

Elävä kirjasto Hyvinkäällä © Anna Brotkin, Hyvinkään nuorisopalvelut

NEUVOJA

- Tutustu kirjakokoelmaan
- Noudata kirjaston sääntöjä tarkasti ja vaadi myös muilta samaa
- Dokumentoi kaikki lainat huolellisesti
- Laadi työsuunnitelma, vastuunjaot ja tauot yhdessä kollegoidesi kanssa
- **Pidä hyvää huolta kirjoista** ja karsi mahdolliset vaikeat lukijat – pyydä lukijaa lukemaan jokin toinen kirja tai jäämään kirjaston tiloihin keskustelemaan kirjan kanssa
- Tutustu kirjaston ympäristöön, jotta voit suositella hyviä lukupaikkoja

allianssi

TIEDOTUS JA MARKKINOINTI

- Yleinen tapahtumatiedotus: tiedote medioille, juttuvinkit lehtiin ja radioihin, nuorten mediat
- Mukaan isäntäjärjestäjän omiin tiedotteisiin, ohjelmalehtiin, esitteisiin, verkkosivuille
- Katumarkkinointi yleisesti tapahtumassa ennen, jälkeen ja Elävän kirjaston aikana

- vapaaehtoisille kirjoille ja kirjastonhoitajille
- yhteistyökumppanien ja isäntäjärjestäjän välillä

ARVIOINTI ja tapahtumaraportin koostaminen

allianssi

ELÄVÄ KIRJASTO AVOINNA MAKS. 4 H/PV

Suositus -aukioloaika on **neljä tuntia**, esim. **klo 12-16**, jolloin

- **11.15 järjestäjien keskinäinen arviointi-/koordinointikokous**
- **11.30 yhteinen aloitus kirjastotilassa**
  - Kirjat ja kirjastonhoitajat tutustuvat toisiinsa
  - Käytännön asioiden läpikäynti – miten ruokailut, tauot, lainaaminen hoidetaan, missä vessa on jne.
  - Yhteinen orientaatio päivään
- **KIRJASTO ON AUKI KLO 12-16**
  - Kaikilla on mahdollisuus noin 30 min. ruokataukoon sekä lyhyempiin taukoihin
- **16.00 yhteinen purku**
  - Jokainen sanoo jotain; millaisia kokemuksia kirjoilla ja kirjastonhoitajilla oli?
  - Tahtoisiko joku tulla vielä uudestaankin kirjaksi?
  - Kuka haluaa Elävä kirjasto -postituslistalle mukaan?
  - Kirjojen palautelomake
- **17.00 järjestäjien keskinäinen arviointi-/koordinointikokous**

Elävä kirjasto Maailma kylässä 2006

© Allianssi

Elävä kirjasto Faces -festivaaleilla 2007

© Kati Ruotsalainen/KVTL

Elävä kirjasto N550 -tapahtumassa 2008

Elävä kirjasto N550 -tapahtumassa 2008

Elävä kirjasto Spelit -festivaaleilla 2008

Elävä kirjasto Maailma kylässä 2008

Elävä kirjasto Faces -festivaaleilla 2008

Elävä kirjasto Kirjamessuilla 2009

Elävä kirjasto Hyvinkäällä 2010

Elävä kirjasto Bulgariassa 2011

Alueelliset Elävä kirjasto -luotsit

Oulu:
Sari Mettovaara,
Oulun kaupungin nuorisopalvelut,
sari.mettovaara@ouka.fi

Lappi / **Rovaniemi:**
Seija Matero
Rovalan setlementti, Moninet.
seija.matero@rovala.fi

Turku:
Annika Dolgov
annika.dolgov@gmail.com

Kuopio:
Tero Kankaanperä
tero@terokankaanpera.fi

Pääkaupunkiseutu
Maria Hopponen
maria.hopponen@hotmail.fi

Lahti:
Irene Lüders
irene.luders@lahti.fi

Kouvola:
Jenna Lampinen,
Kouvolan kaupungin nuorisopalvelut.
Jenna.lampinen@kouvola.fi

Kanta-Häme / Forssa:
Kirsi Hipp
Mielenterveysyhdistys Mielikki ry
kirsi.hipp@luukku.com

Pirkanmaa / Tampere:
Elina Mäki
elina.maki@tampere.fi

Kiitos!

www.elavakirjasto.fi

allianssi